

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunei.

Concurese, inserțiuni și taxele de abonament se simit administrațiunei tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICĂȘCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane.
Pe jum. — 5 coroane.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. — 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Idei apologetice.

Precum *religiunea*, așa și *cultura* și-a avut și-și va avea totdeauna ereziile sale. Ereticii poartă vina, că mai înainte amintitele mijloace de înălțare și inobilitare ale duhului omenesc contrar firii lor, au devenit isvoare de venin, cari au sfâșiat și tulburat omenimea. Capetele seci și mințile înguste de obicei sunt fanatice și intolerante. Exemplele din viața de toate zilele ne arată, că cu cât are cineva o minte mai luminată și cultură într'adevăr temeinică, e mai blând și mai îngăduitor. Viața pe pământ ar fi cu mult mai ușoară și mai frumoasă, dacă ne-ar succede ca pe semenii nostri pădureți, cari pricinuesc atâtea calamități, să-i altuim la minte și la inimă.

Astăzi se vorbește de o cultură specială a pomilor, a cartofilor, a tutunului, a viilor etc. Producenții și pe un teren și pe altul își dau silința să cunoască cât se poate de amănunțit firea și însușirile produselor lor, și le dau cea mai potrivită îngrijire, pentru că la dincontră se pot aștepta la dezastre. Numai cultura specială a omului e mai săracă și mai controversală. Ne mulțumim cu aceea, că-i condamnăm pe cei mai mulți din semenii nostri, fără să ne întrebăm ori de s'au născut și au crescut ei în atari condițiuni, ca să poată fi sănătoși la trup și la suflet. Pentru că și ființa omenească reclamă chiar așa o specială îngrijire, dacă voinști să iese ceva din ea, ca cutare măr din grădină. Creșterea și dezvoltarea normală a unui om este supusă unor anumite *legi riguroase*, pe cari nu le poți înlocui cu nici o sofismă ori filozofie omenească.

De astădată să analizăm această stare de lucruri numai dintr'un punct de vedere. La noi e o plângere generală, că am ajuns într'o supărătoare stare de *indiferentism religios*. Societatea noastră băjbăe de astfel de oameni »culți«, cari cred, că dispun de o atare minte coaptă, încât se pot lipsi fără nici o pagubă de percepțele religiunii crăștine. Convenirile și convorbirile dese ne conving însă despre adevărul, că cu cât vor fi acești domni mai guralivi și mai ifosnici, cu atât li-e mai strâmt orizontul intelectual. Întrebați pe așa numiții nostri atei, ce știu despre pictură,

muzică, ce au cetit, în câte limbi vorbesc, în câte țări străine au umblat și ce au admirat acolo și pe grabă o să vă convingeți, că D-lor au cunoștințe foarte puține și foarte slăbuțe pe toate ramurile culturii omenesti. Ei și ce urmează de aici?! De aici urmează constatarea, că dacă ai *pricepere slabă*, trebuie să ai și *judecatã slabă*. Dacă cineva ar judecă o zidire monumentală fără să aibă cele mai modeste cunoștințe de arhitectură, am râde de el, ori ar critica o bucată de muzică fără să se priceapă cătuși de puțin la arta aceasta, am face iarăși așa. Va să zică cine nu se pricepe de loc la vre-o artă, să tacă, pentru că dacă ar vorbi, s'ar face de râsul lumii. Da bine ce să facă acela care judecă lumea și pe autorul ei, fără să fi încercat măcar odată în viața lui să înțeleagă structura și munca unei frunzulițe? Faptul că, vestitul Newton de câteori a amintit numele lui D-zeu și-a descoperit capul și că badea Ioan de câteori i-se înoadă o ață netrebnică, injură pe D-zeu, trebuie să-și aibă explicarea sa.

Istoria bisericăscă ne învață, că sectele și ireligiozitatea acolo înfloresc mai bine, unde dominează *semidoctismul* și *incultura*, indiferent de clasa socială. Baccilele în locuri necurățite prosperează mai bine. Călătorul cu cât se urcă mai sus, cu atât dobândește un orizont mai larg și cu atât i-se umple sufletul de admirație și de umilință în măsură tot mai mare. Așa e și cu cultura adevărată, aceasta îl face pe om tot mai modest și mai încântat de frumsețile lumii acesteia. Omului cu un orizont intelectual îngust și care nici când nu a făcut uz de puterile sale sufletești degeaba îi vorbești de religiozitate. Re-numitul pedagog al zilelor noastre Foerster zice: Nu e mirare, că învățătorii legii creștine au atâtea insuccese pentru că dânșii se ostenească de-a demonstreze puterea lui D-zeu, însă nici când nu arată cât e omul de mic și netrebnic, pentru că numai așa ar putea acestuia să-i însuflească și respect. Ar fi bine deci, ca pe viitor, când e vorba de atei nostri să ne ținem strict de rețeta dată de acest pedagog. Deci să nu ne mai silim a dovedi, că evangelia ce clară e, ci să demonstrăm necredințioșilor nostri cu exemple din viața lor, cât e de tulbure capul lor.

Când ne va reuși să le descoperim ateilor nostri toată goliciunea lor intelectuală și morală, atunci i-am câștigat pentru totdeauna pe seama împărăției ceriurilor. Câți intelectuali de ai nostri nu au mistuit nici a zecea parte din cunoștințele ce le-au câștigat prin diferitele școli, așa că nu ne putem mira deloc, dacă dâșii sunt indiferenți în privința religioasă. Leacul eficace pentru vindecarea domnilor nostri din indiferentism religios, va fi, pe lângă activitatea pozitivă a preoției noastre în măsura posibilității, hotărîrea fermă de a nu mai acorda titlul de »om cult« așa de ușor ca până acum. Noțiunea de »cultură« va trebui să o luăm mai serios și să înțelegem, că cultură înseamnă chiar *puterile sufletești poleite și active*, cari singure se frământă și muncesc și se jenează să învinuiască pe alții pentru propriile lor slăbiciuni. Cu cât vom avea o clasă de inteligenți mai cultă într'adevăr cu cunoștințe temeinice și multiple din toate ramurile culturii omenesti, cu atât vor câștiga mai mult în preț și biserica și slujitorii ei. Or cât ne-am sdrol și ne-am frământat *religiositatea sinceră se va ivi deodată cu cultura adevărată* și până când aceasta din urmă va fi șubredă, învinuirile noastre reciproce sunt fără nici un folos.

Gază.

Protocol

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1916.

Ședința III.

Ținută la 18 April (1 Maiu) 1916 la ora 10 a. m.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan Ioan I. Papp; Notar Iosif Moldovan.

Nr. 17. Se cetește protocolul ședinței prime și

Se autentică.

Nr. 18. Presidiul prezintă cererile de concediu a următorilor deputați: Desideriu Tempelean, George Roxin și Dr. Teodor Botiș.

Concediul cerut se acordă pe întreaga sesiune.

Nr. 19. La ordinea zilei urmează referada comisiunii verificatoare, asupra protestului dat contra alegerii de deputați mireni în cercul Beiușului. Raportor Dr. Nestor Oprean.

Comisiunea constatând pe baza protocolului de investigație, că cele mai multe gravele din protest sunt adevărate, propune:

Sinodul să enunțe, că protocoalele sinodale parohiale a comunelor: Corbești, Topa de sus, Săldăbagiu, Talpe, Iancești, Crâncești, Dușești, Căbești, Copăceni, și Meziad fiind necorecte,

nu se acceptează de bază la scrutiniu, iar delăturându-se acestea protocoale, scrutiniu arată, că a întrunit: Dr. Gavril Cosma 782, Dr. Ioan Poinar 564, Ioan Pinter 500 și Ioan Moga 423 voturi, prin urmare, mandatele deputaților Ioan Pinter și Ioan Moga se nulifică și se declară de aleși și se verifică pentru cercul electoral Beiuș de deputați mireni: Dr. Gavril Cosma și Dr. Ioan Poinar.

Deputatul Dr. Georgiu Popa primește partea primă a propunerii comisiunii cu privire la nulificarea mandatelor date lui Ioan Pinter și Ioan Moga, dar nu și partea referitoare la verificarea lui Dr. Gavril Cosma și Dr. Ioan Poinar, și cere, să se nulifice întreaga procedură de alegere și să se ordone alegere nouă.

După dezbateri mai îndelungată pro și contra, încheindu-se discuțiunea, presidiul pune la vot contra propunerea deputatului Dr. George Popa, și după ce nu e sprijinită decât de o mică minoritate,

Sinodul primește propunerea comisiunii și astfel anulând mandatele deputaților Ioan Pinter și Ioan Moga, verifică de deputați mireni pentru cercul Beiuș pe Dr. Gavril Cosma și Dr. Ioan Poinar.

Nr. 20. În legătură cu aceasta afacere și pe baza constatărilor făcute,

Sinodul îndrumă Consistoriul din Oradea-mare, să ordoneze cercetare disciplinară și să tragă la răspundere pe cei ce sau făcut vinovați în afacerea alegerii de deputați din cercul Beiușului.

Nr. 21. Tot comisiunea propune iar

Sinodul asamnă în sarcina Consistoriului din Oradea-mare în spese de investigație suma de 215 cor. conform notei prezentate de comisarul sinodal Dr. Aurel Grozda.

Nr. 22. Tot aceasta comisiune raportează asupra actelor referitoare la alegerea lui Dr. Teodor Botiș de deputat preoțesc în cercul Birchiș și a celor despre alegerea lui Titus Mărgineanțu de deputat mirean în cercul Vinga, și aflându-le în ordine propune, iar

Sinodul verifică pentru cercul Birchiș pe Dr. Teodor Botiș, iar pentru cercul Vinga pe Titus Mărgineanțu.

Nr. 23. Urmează la ordinea zilei referada comisiunii organizatoare. Raportor Petru Truța.

Să cetește raportul general al Consistoriului plenar din Arad pe anul 1915, și la propunerea comisiunii

Se ia în general și în special la cunoștință și se dispune tipărirea lui ca adnex la protocol sub lit. B).

La aceea parte a raportului, unde se amintește moartea Ex. Sale Domnului Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Mețian, comisiunea propune: Sinodul eparhial ia cu adânc regret la cunoștință trecerea la cele eterne a fostului Arhiepiscop și Mitropolit de pie memorie Ioan Mețian și dând expresiune recunoștinței sale

pentru meritele neperitoare ale înaltului defunct, împloară pomenirea lui între cei drepti.

Iar ce privește pomenirea despre decedarea Archimandritului Augustin Hamsea, comisiunea propune: Sinodul eparchial ia cu adânc regret cunoștință despre trecerea la cele eterne a binemeritatului Archimandrit și preposit a Sfintei Mănăstiri Hodoș-Bodrog, și îi dă tributul recunoștinței pentru meritele câștigate pe tere-nul cultural religios și activitatea dezvoltată pentru revindecarea dreptului bisericii noastre la mănăstirile comune.

Nr. 24. Tot comisiunea organizatoare pre-sintă și cetește Raportul general al Consistoriului plenar din Oradea-mare, și propune, iar

Sinodul ia raportul la cunoștință atât în general cât și în special și dispune tipărirea lui ca și adnex la protocol sub lit. C).

Nr. 25. În legătură cu acest raport P. S. Sa Dl Episcop președinte declară, că sancționează alegerea asesorilor Nicolae Roxin și Moise Popoviciu pentru senatul bisericesc al Consistoriului din Oradea-mare.

Se ia la cunoștință.

Nr. 26. La ordinea zilei urmează comisiunea bisericească. Raportorul Mihaiu Lucața cetește raportul general al Consistoriului din Arad ca senat bisericesc pe anul 1915 și la propunerea comisiunei

Se ia la cunoștință în general și special și se dispune tipărirea lui la protocol sub lit. D).

Nr. 27. Aceeași comisiune cetește raportul general al Consistoriului din Oradea-mare ca senat strâns bisericesc, care la propunerea comisiunei

Se ia în general și în special la cunoștință și se dispune tipărirea lui ca adnex la protocol sub lit. E).

Totodată, se avisează Consistoriul din Oradea-mare a se conforma concludului Nr. 58 din 1915 în senzul căruia, la culegerea datelor statistice să folosească aceleași tipărituri, ca și Consistoriul din Arad.

Nr. 28. Cetindu-se raportul Consistoriului din Arad, referitor la culegerea datelor statistice pentru senatul bisericesc după anul bisericesc și nu după cel solar, la propunerea comisiunei

Se ia la cunoștință.

Nr. 29. Raportul special al Consistoriului din Arad referitor la măsurile luate în scopul reducerii numărului concubinatelor,

Se ia la cunoștință cu aceea, că Consistoriul se avisează a continua cu demersurile luate.

Nr. 30. Raportul special al Consistoriului din Arad referitor la mișcările sectarilor

Se ia la cunoștință cu aceea, că Consistoriul să continue și în aceasta afacere cu demersurile de până aci.

Nr. 31. Referitor la raportul special al Consistoriului din Oradea-mare în chestia înmulțirii contingentului de preoți — la propunerea comisiunei

Sinodul avisează nimitul Consistor să înainteze afacerea la sinodul episcopesc pentru rezolvire în merit.

Eshauriată fiind ordinea de zi și anunțându-se ședința procsimă pe 4 oare p. m. când va urmă raportul comisiei școlare, ședința se ridică la oara 1. m.

Iosif Moldovan m. p. notar.

Acest protocol s'a cetit și autenticat în ședința a V. ținută la 19 Aprilie (2 Maiu) 1916.

Joan J. Papp m. p. Episcop-președinte. *Iosif Moldovan m. p. notar.*

Ședința IV.

ținută la 18 Aprilie (1 Maiu) 1916 la oarele 4 d. m.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan *Ioan I. Papp*; Notar: *Dr. Pompil Cioban.*

Nr. 32. Nainte de a intra în ordinea de zi, deputatul Dr. Romul Veliciu prezintă în chestia alegerilor deputaților congresuali următoarea interpelare:

Inalt Prezidiu!

Preasfințite D-le Episcop!

1. Inainte de efeptuirea trecută a alegerilor pentru Congresul național bisericesc, a-Ți avut cunoștință oficioasă, ori măcar particulară — ce de altfel de toți eră cunoscut — că precum în celelalte dieceze, astfel și pe teritoriul diecezei arădane, în fruntea căreia sta-Ți Prea Sfinția Voastră și care ave-Ți datorință, ca între marginile legilor țarei să lucrați mijlocit și nemijlocit pentru susținerea libertății și integrității autonomiei bisericei, — elemente străine de biserica și autonomia bisericei noastre în mod volnicos și necompetent s-au ingerat în mersul normal al alegerilor congresuale, și prin terorisări, momeli în întreagă Dieceză — cu puține escepții în paguba autonomiei noastre, au determinat catastrofal rezultatele alegerilor congresuale?

2. Ave-Ți cunoștință Prea Sfinția Voastră, că aceasta ingerință străină a fost reclamată și protegeată de unele persoane aparținătoare sfintei noastre Biserici, — cari persoane pentru interesele lor particulare nu s-au sfiit a atacă și periclită temelia autonomiei noastre asigurată prin lege?

3. Intru-cât despre cele de mai sus, înainte de efeptuirea alegerilor congresuale nu a-Ți avut cunoștință, a-Ți câștigat Prea Sfinția Voastră cunoștință despre ingerința aceasta după alegeri, — care ingerință este acum evidentă și prin rezultatul cunoscut al alegerilor?

4. Dacă Prea Sfinția Voastră a-Ți avut cunoștință înainte de alegeri despre acest amestec străin, a-Ți făcut înaintea factorilor competenți ceva pași premergători pentru împiedecarea acestui amestec și cu ce rezultat? — Întrucât nu a-Ți avut cunoștință despre acest amestec numai din însinuarea sosită după alegeri la Veneratul Consistor, ave-Ți de gând se face-Ți demersurile necesare și *personal* la Inaltul Guvern, pentru-ca păcatul comis în contra autonomiei noastre să se repareze, iar toți cei vinovați să-și primească pedeapsa binemeritată?

La aceasta interpelare Prezidiul răspunde imediat, că nu a avut nici o cunoștință, iar când i-s'a făcut arătare, că organele administrative s'ar fi ingerat în alegeri, a provocat oficiile protopresbiterali să ceară informațiuni dela oficiile parohiali și pe baza acelor să arate cazurile concrete de ingerință, dar și până atunci să avizeze pe ai noștri la observarea dispozițiilor din §-ul 42 al Regulamentului pentru alegerea de deputați congresuali.

Interpelantele se declară de nemulțumit cu răspunsul, iar Sinodul întreat, ia răspunsul prezidiului la cunoștință.

Nr. 33. Urmează la ordinea de zi referada comisiunei școlare asupra raportului general al Consistoriului din Arad ca senat școlar pe anul 1915. Raportor: Iuliu Groșorean. Cetindu-se raportul, la propunerea comisiunei

Se ia la cunoștință în general și în special și se dispune tipărirea lui ca adnex la protocolul sub lit. F).

Totodată se avizează Consistoriul, ca în vederea învățămintelor ce le oferă războiul, să se îngrijească de editarea unei biblioteci pentru școlari și adulți, prin care să se dea îndrumări de reînnoire sufletească în spirit religios-moral.

Nr. 34. Raportul general al senatului școlar dela Consistoriul din Oradea-mare, pe anul 1915 cetindu-se, la propunerea aceleia-și comisiuni:

Sinodul îl ia la cunoștință și dispune tipărirea lui ca adnex la protocol sub lit. G).

Totodată ia la cunoștință cu plăcere demersurile Consistoriului pentru combaterea alcoolismului și-l invită: a stărui pe viitor tot mai mult pentru combaterea și delăturarea acestui flagel al omenimei.

Nr. 35. Raportul special al Consistoriului din Arad, despre examenele finale la școlile populare în anul școlar 1914/1915; despre mersul învățământului primar și despre învățătorii duși la oaste, la propunerea comisiunei

Se ia la cunoștință.

Totodată luând cunoștință și de serviciile culturale prestate de acei preoți, cari sub durata războiului, substituind pe învățătorii mobilizați și-au împlinit datoria în mod conștențios, invită ambele Consistoare, ca, la recomandarea oficiilor protopresbiterale să împărtășească pe atari preoți cu act de recunoștință și să îngrijească ca preoții și în viitor să substituie învățătorii mobilizați.

Nr. 36. Raportul special al aceleia-și senat cu privire la întregirea salariilor învățătoarești,

Se primește și Sinodul însărcinează Consistoriul a interveni la Guvernul țării pentru a da ajutor de scumpete și învățătorilor noștri confesionali, cari nu se împărtășesc de ajutorul dela stat.

Dar și până atunci, până când acest ajutor de stat s'ar votă din partea Guvernului, Consistoriul să stăruie la organele parohiei, ca în vremurile grele de acum, acestea să ameliorează starea învățătorilor amintiți.

Nr. 37. Raportul special al Consistoriului din Arad, ca senat școlar referitor la greutățile ce le întâmpină învățământul în urma războiului, la propunerea comisiunii

Se ia la cunoștință.

Nr. 38. Raportul special al Consistoriului din Arad, despre datele statistice școlare, la propunerea comisiunei

Se ia la cunoștință.

Nr. 39. Urmează raportul special al Consistoriului din Arad cu privire la modificarea legilor școlare. Comisiunea propune luarea raportului la cunoștință.

Deputatul V. Goldiș face următoarea contra propunere: „Avându-se în vedere faptul, că articolul de lege XXVII din 1907 este antipedagogic și împedecă poporul român în dezvoltarea sa culturală și astfel peste tot în progresul său pe calea civilizațiunei îngreunându-i astfel și traiul vieții față de concurența altor popoare conlocuitoare cu situațiune culturală mai favorizată, Sinodul înaintează remonstrațiune la Guvernul Țării pentru desființarea legii din chestiune și înlocuirea ei prin o lege mai potrivită de a facilita cultura poporului românesc din patrie.“

Comisiunea școlară în urma amandamentului făcut de Dr. Gh. Popa î-și modifică propunerea în senzul de a se invita Consistoriul, să satisfacă concluzului de sub Nr. 81 din 1915.

După premersa discuțiune, punându-se la la vot contrapropunerea deputatului V. Goldiș, cade și

Sinodul avizează Consistoriul să satisfacă concluzului sinodal Nr. 81 din 1915.

Nr. 40. Aceeași comisiune prezintă raportul special al Consistoriului din Arad în chestia înființării unei preparandii de fete în Arad. Din acest raport se învederează, că Consistoriul conform îndrumării avute, s'a adresat Consistoriului archidiecezan și celui din Caransebeș cu întrebarea: cu cât ar fi aplicat să contribue și unul și altul la înființarea preparandiei comune de sub întrebare, dar n'a primit răspuns nici dela unul nici dela altul. În aceasta stare de lucruri comisiunea școlară face următoarea propunere: „Conziderând că în urma războiului a scăzut în mod simțitor numărul învățătorilor, de altă parte după războiu nu va fi nici su-

crescenta necesară, Consistoriul se însărcinează de a înființa preparandia de fete cu începerea anului școlar 1916/17 din resursele sale proprii. Deputatul R. Ciorogariu sprijinește propunerea. Luând cuvântul Prea Sfinția Sa Dl. episcop președinte observă, că de și lipsa de învățători este simțită, ceea ce o-a atins și în cuvântul de deschidere, cu toate acestea dieceza nu se poate angaja la înființarea și susținerea preparandiei de sub întrebare în condițiunile propuse de On. comisiune, și nu se poate angaja de aceea, pentru că Ven. Sinod însuși s'a convins și se poate convinge ori cine din socoțile fondurilor și fundațiunilor administrate la Consistoriul din Arad, că dieceza nu dispune nici de fond spre scopul înființării nici de resurse proprii spre scopul susținerii unei atari instituțiuni culturale, din contră, chiar și deficitul ce se arată an de an în socoata școalei noastre civile cu internat, numai cu mari încordări î-l poate acoperi, deci ori să așteptăm răspunsul Consistoriului arhidiecezan și al celui diecezan din Caransebeș, ori să ne rezolvim a cere ajutoriu de stat.

Adaugă totodată, că deși în anii de mai nainte reflectând la asemenea ajutoriu pentru preparandia existentă, înaltul guvern a pus atari condițiuni, cari Consistoriul nostru nu le-a aflat acceptabile, dar în fața împrejurărilor schimbate și în deplină cunoștință a cauzelor, cari provoacă reducerea numărului învățătorilor, este posibil, ca înaltul Guvern să-și schimbe punctul de vedere susținut mai nainte și astfel să absteie dela condițiunile, cari a reținut Consistoriul dela reflectarea la ajutoriu pentru preparandia noastră diecezană.

Considerând însă că timpul e naintat, iar afacerea cu mult mai ponderoasă decât ca Ven. Sinod să se poată pronunța fără o chibzuire cât mai temeinică și din toate punctele de vedere, propune și

Sinodul aproabă amânarea pertractării pe ședința proximă, ca toți deputații să aibă timp de meditare asupra modului de deslegare a acestei afaceri de mare interes pentru biserica și neamul nostru, — și cu aceasta ridică ședința la ora 6^{1/2}.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a V, ținută în 19 Aprilie (2 Maiu) 1916.

Joan I. Rapp m. p. Dr. Pompil Cioban m. p.
Episcop, președinte. notar.

Nr. 2351/1916.

Anunț școlar.

Se aduce la cunoștința celor interesați, că petițiunile de primire în institutul nostru teologic din Arad, pe anul școlar 1916/17, au să fie înaintate subscrisului Consistor cel mult până la 2/15 august 1916, instruite cu:

1. Atestat de botez dela parohie, stradat în timpul cel mai recent.
 2. Testimoniul școlar, prin care se dovedește că are pregătirea recerută prin regulamentul institutului.
 3. Atestat de moralitate, dela oficiul parohial la care aparține, vidimat și de protopresbiterul tractual.
 4. Atestat medical despre starea sanitară și întregitatea membrilor corporale.
 5. Dacă petentul dela absolvirea școalelor medii s'ar fi dedicat altei carieri, ori a avut alta ocupațiune, atunci prin atestat dela oficiul parohial la care aparține, vidimat și de concernentul protopresbiter, are să dovedească ocupațiunea și timpul petrecut dela ultima frecvența școlară până în timpul de față.
 6. Certificat dela Comisiunea de asentare, spre dovedirea, dacă cu ocaziunea asentării s'a aflat apt ori nu pentru serviciul militar.
 7. Petițiunile au să fie provăzute cu timbru de una coroană, ori cu atestat de paupertate.
 8. Petenții sunt avizați a scrie corect și legibil locul ubicațiunei și posta ultimă, apoi să alature și mărci postale recerute pentru a li-se putea trimite rezoluția în scrisoare recomandată.
- Arad, la 9/22 maiu 1916.

*Consistorul gr.-or. rom.
din Arad.*

Fondul ziaristilor români.

— Am ajuns prima sută de mii coroane. —
(Dare de seamă).

De

Ioan I. Lăpădatu,
Secretarul Epitropiei administrative.

Darea de seamă prezentă, este a patra ce obicinuim să facem an de an asupra averii „Fundațiunii pentru ajutorarea ziaristilor români din Ungaria“, avere încredințată nouă spre administrare la începutul anului 1912. Atunci averea fundațională eră Cor. 25.000.—. Azi ea a ajuns la suma de Cor. 102.252.92.

Este, fără îndoială, un progres incontestabil în augmentarea averii fundațiunii noastre. Acest progres însă ar fi fost, desigur, cu mult mai însemnat, dacă nu ar fi intervenit războiul actual cu toate urmările lui grele. Căci în primii doi ani și jumătate, adecă până la isbucnirea acestui războiu, averea fundațiunii a crescut — fără donațiunile mai mari, din cari s'au creat fonduri speciale — exclusiv numai din contribuiri mărunte, cu peste Cor. 40.000.—. Aceste contribuiri mărunte erau pentru noi isvorul cel mai fecund, din care nădăjduiam să ridicăm fundațiunea la importanța culturală și națională, ce trebuie să o aibă în desvoltarea din viitor a neamului nostru. Dar, durere, dela isbucnirea războiului, isvorul acesta de care legam mari speranțe, s'a redus în mod neașteptat, astfel, că în anul despre care raportăm abia ni-a putut aduce o sumă de ceva peste Cor. 3.000.—, față de zecile de

mii din trecut. Și dacă nu am fi avut două donațiuni mai mari, despre cari vom vorbi special, sporul în augmentarea averii fundamentale ar fi fost mai redus ca orișicând până acum. Intre astfel de împrejurări, ne gândim adeseori, unde ar fi azi fundațiunea noastră, dacă ar fi continuat a se augmenta precum începuse în primii doi ani ai ființei sale? Ar fi de bună seamă cu mult mai departe. Ar avea capitaluri și fonduri cu mult mai mari. Cu toate acestea, dându-ne seamă de împrejurări, trebuie să ne resignăm și să fim mulțumiți și mulțumitori și pentru rezultatul ajuns și să sperăm că reveniți la vremuri normale și în împrejurări mai prielnice, munificența publicului nostru ne va recompensa și pentru trecutul greu a celor doi ani de războiu. Ne va recompensa, pentru că chiar aceste vremuri au dat dovada cea mai eclatantă în ce privește importanța cea mare a presei și necesitatea urgentă de a avea ziarști de profesiune bine pregătiți și cu viitor asigurat, ceea ce este ținta supremă a fundațiunii noastre.

Trecând după acestea la rezultatul anului trecut, raportăm, că averea fundațiunii noastre a crescut cu Cor. 21.747.67. În total au încurs:

1. din dividende și dobânzi	Cor. 4.070.66
2. „ contribuiri diferite	3.153.21
3. „ donațiunea d-nei Iuliana Stoica de Hațeg	10.000.—
4. „ donațiunea fericitului Metropolit Ioan Mețianu	5.100.25
Total	Cor. 22.324.12

suma din care abstrăgând ajutoarele și cheltuelile de administrație de Cor. 576.45 rezultă o augmentare curată de Cor. 21.747.67

Cu privire la singuraticile poziții, din cari s'a sporit averea fundațională, observăm:

1. Dividendele și dobânzile au rămas sub cifra anului premergător. Sunt cor. 4.070.66 față de coroane 4 127.57 din bilanțul precedent. Cauza, că aceste venite nu s'au sporit în măsura în care a crescut capitalul fundațional este, că băncile pentru anul 1914 au dat o dividendă mai redusă, ca mai înainte.

2. Contribuirile diverse de cor. 3.153.21 sunt — cum am zis și din cauzele arătate — neasemănat mai mici ca în trecut. În aceste contribuiri remarcăm suma de cor. 1.000.— (în 10 acțiuni dela banca „Olteana“ à cor. 100), donată de d-l Dr. Nic. Șerban, deputat dietal, căruia Epitropia îi exprimă și la acest loc sincera sa mulțumire.

Redacțiile foilor noastre cotidiane („Gazeta Transilvaniei“ și „Românul“) ne-au adunat la diferite ocaziuni cor. 1.443.21.

Unele dintre băncile noastre, cari nici în anul acesta nu și-au uitat de fundațiunea noastră, ne-au dat cor. 640.—. Intre acestea din urmă remarcăm donațiunea băncii „Victoria“ de cor. 300.—.

În sfârșit la diferite ocaziuni, au încurs la adresa Epitropiei respective a institutului „Ardeleana“ cor. 70.—

Taturor celor ce ne-au purtat de grije și în anul trecut și îndeosebi redacțiilor ziarelor noastre profunde mulțumiri.

3. Precum s'a publicat la timpul său, în anul trecut fundațiunea ziarștilor noștri a avut parte și de două donațiuni mai mari. Una este de cor. 10.000.— și a fost făcută de fericita Doamnă Iuliana Stoica de Hațeg, fca fostului protopop din Bănat Dimitrie Iacobescu, renumit pentru bunele sale sentimente românești și soția fostului primar al Mehadiei, Isaia Stoica de Hațeg.

Actele de donațiune, precum și date mai detaliate despre fericita donatoare și familia ei le vom da publicității cu cea mai apropiată ocaziune. La acest loc amintim, că suma de cor. 10.000.— primită de noi, se administrează ca fond separat sub numele donatoarei și soțului său.

A doua donațiune însemnată ca am primit este suma de cor. 5.100.25, dată nouă de fericitul și în veci neuitatul Metropolit Ioan Mețianu. În îngrijirile sale părintești și în preocupățiunile sale de tot felul, bunul arhieru și-a adus aminte și de gazetarul român, a cărui importanță a înțeles-o cu adevărat și pentru viitorul căruia și-a dat cu mâna largă obolul său. Donațiunea aceasta încă o administrăm ca fond separat sub numele donatorului ei. La augmentarea acestui fond vom stărui continuu și în viitor și sperăm să ajungem rezultate frumoase, mai cu seamă dacă acei mulți și din toate părțile, ocrotiți de fericitul ierarh, nu ne vor lipsi de obolul lor. De altfel avem și speranță, că exemplul dat de bunul Metropolit va fi urmat și de alți bărbați mari ai neamului nostru.

Iată în chipul acesta s'a adunat, în anul trecut, suma de cor. 22.324.12.

Din această sumă însă s'au acordat și unele ajutoare în suma de cor. 505.60. Sunt cheltuelile cu susținerea în ultimele zile ale vieții sale și cu înmormântarea regretatului ziarist Silvestru Moldovan. Activitatea lui literară și ziaristică, precum și zelul său înfocat de a-și servi neamul și bunele lui sentimente de Român adevărat, l-au făcut vrednic de ajutorul fundațiunii ziarștilor noștri. Epitropia administrativă s'a simțit obligată să-i vină în ajutor. Memoria lui o va păstra cu pietate.

Cheltuelile administrative fac cor. 70.85.

Ce privește viitorul, sperăm — cum am zis și în cele precedente — că fundațiunea noastră va continua să se augmenteze și mai mult ca în trecut și din parte-ne vom relua cu plăcere propaganda în favorul ei. În anul curent am primit deja o donațiune mai mare de Cor. 1.000.— lăsată nouă de fericita doamnă Ana Filip din Abrud. Pe lângă aceasta, sperăm că tot în cursul anului curent se va realiza legatul de Cor. 2.000.— făcut înainte cu trei ani, de fericitul Nicolae Russ; tot asemenea legatul de Cor. 500.—, lăsat — după cum s'a scris în ziarele noastre — de reposatul notar Ardeleanu și în sfârșit însemnata donațiune de Cor. 5.000.— a prea mult regretatei Doamne Elena A. Popovici din Brașov. Cu aceste și alte donațiuni și contribuiri ce se vor mai face, desigur, nu vom rămâne în urma sporului realizat în anii trecuți.

Concurs.

Se publică concurs pentru 2 stipendii de câte 350 Cor. pe anul școlar 1916/17, unul pentru un elev din despărțământul teologic, altul pentru un elev din despărțământul pedagogic al institutului teologic-pedagogic gr.-or. român din Arad, ce se vor conferi din »Fondul de ajutoare al elevilor dela seminarul diecezan gr.-or. român din Arad«. Petitele au se fie înaintate la adresa direcțiunii institutului ped.-teol. gr.-or. român din Arad până la 28 maiu (10 iunie) a. c.

1. Estras de botez.
2. Estras de paupertate.
3. Testimoniu de pe anul școlar 1915/16. Arad, 1/14 maiu 1916.

Roman Ciorogariu
director.

† Preotul Petru Ciuhandu.

În zorile zilei de 14/27 aprilie a. c. preotul Petru Ciuhandu din Roșia — Bihor, — în urmarea unui morb greu și îndelungat, a adormit în Domnul în anul al 41 a preoției sale. În mormântarea regretatului preot s'a făcut în Dumineca Tomei — 17/30 aprilie — prin administratorul protopopesc al tractului Beiuș cu asistența alor șapte frați preoți.

Moartea cuviosului preot a umplut de o adâncă duioșie nu numai inima soției-văduve, a fiilor săi, a neamurilor și cunoscuților, ci și a colegilor săi preoți, cari aveau față de răposatul un deosebit respect și o dragoste, de care puțini oameni se învrednicesc.

Născut în comuna, în care a și păstorit, comună așezată în creerii munților bihoreni, regretatul preot studiază clasele gimnaziale în Beiuș, unde face și examenul de maturitate, iar studiile teologice le-a terminat în Arad, după ce apoi se căsătorii și hirotoni de capelan pe lângă veteranul preot, de pe acelea vremuri, din Roșia. Pe lângă postul de capelan dânsul, în lipsă de învățător, primește asupra sa și aceasta sarcină și încă într'o vreme, când a fi dascăl român, eră o adevărată jertfă, un adevărat apostolat chiar. Ca capelan-învățător și apoi mai târziu ca singurul paroh al comunei Roșia, el lucră cu zel și diligență pentru deșteptarea și luminarea poporului, ce i-s'a încredințat spre păstorie, dovadă, că deși parohia dânsului e cea mai mare și cea mai respirată dintre toate parohiile, aparținătoare districtului consistorului din Oradea-mare, totuși ea rămâne curată și neprihănită de sectele, ce bântue în alte comunități creștinești.

În munca, ce acest cuvios preot a depus-o, în păstoria sa, pentru credințioșii săi, relevăm ridicarea unei biserici trainice și spațioase, în locul bisericeții modeste de odinioară, înmulțirea averii bisericeții și întemeierea unui frumos fond, în scopul asigurării existenței bisericeții și a școlii noastre în aceste locuri.

Blând, așezat și mai presas de toate adevărat caracter și preot-model, dânsul s'a bucurat de toată cinstea și încrederea parohienilor săi, dar a fost apreciat pentru munca și buna lui purtare și de superiorii, dovadă, că în mai multe rânduri a fost ales de asesor consistorial, iar în anii din urmă a fost distins cu brău roșu.

Și precum de înțelepțește și-a condus parohia și pe păstoriații săi, tot astfel cu mare îngrijire și-a crescut și familia sa, care, la rândul ei, alături de mulțimea adunată a credințioșilor și acum la moartea dânsului, ca întotdeauna, și-au arătat nețărmurita lor iubire și mulțumire față de neuitatul lor părinte și mai ales adâncă părere de rău pentru pierderea lui.

Incheiu cu cuvintele apostolului neamurilor: Fraților! „aduceți-vă aminte de mai marii vostri, cari v'au grăit vouă cuvântul lui D-zeu și privind la săvârșirea vieții lor, să le urmați credința“ Evrei 13. 7. Luptă bună a luptat răposatul și dreptul judecător da-va lui cununa dreptății, pe care i-o cerem cu toții.

† Sever Andru

stud. gimn.

Marți sara în 26 aprilie v. 9 maiu n. a. c. în mod subit, elevul din clasa a V dela gimnaziul din Beiuș Sever Andru, fiul preotului din Chișcoiu Teodor Andru, în etate de 17 ani, a adormit în Domnul. Se află chiar la mescioara lui de studiat, când în urma unui atac de inimă, și-a plecat capul și fără să fie în stare să mai rostească un singur cuvânt, după o scurtă agonie de 8-10 minute, a răposat. În mormântarea regretatului tânăr s'a întâmplat joi în 28 aprilie v. 11 maiu n. a. c., în orele de după meazăzi. La înmormântare, afară de părinții decedatului, — cari înștiințați, sosiră în ziua următoare după cazul fatal, — de rudeni și cunoscuți, a participat întreg corpul profesoral în frunte cu directorul gimnazial R. D. Vasilie Ștefănică, toți elevii gimnaziști și o mulțime de oameni din oraș și jur.

După terminarea ceremoniilor funebrele trupul neînsuflăit a răposatului a fost ridicat de colegii săi și pus pe carul mortuar, apoi corteiul s'a pus în mișcare, ajuns sub cimiter cociugul a fost ridicat iarăși de colegii săi și dus până la mormânt. Aici profesorul său de clasă, Dl Dr. Gheorghe Hetcon, în termini duioși și abia reținându-și plânsul, și-a luat rămas bun, în numele său și a colegilor răposatului dela iubitul și bunul său elev, plecat acum în calea veciniceii și ceea ce caracterizează mai mult dragostea acestui domn profesor față de elevii săi și acum în special față de elevul său răposat Sever, e, că, pe când toți cei ce-l petrecuseră la mormânt, chiar și părinții și rudele lui l-au părăsit, profesorul său rămâne neobservat lângă răposatul până ce i-se așează și cea din urmă mână de țărână pe mormânt; dispune apoi, că cununile de flori naturale să se așeze, ca podoabă pe mormânt și apoi cu lacrimi în ochi, ca odinioară Samarineanul, tinde un dar păzitorului de morminți, zicându-i: „poartă grige de dânsul și ori de câte ori timp frumos va fi să împodobești mormântul acesta cu cununa, ce elevii mei au dăruit-o neuitatului lor coleg“ și cu adâncă durere sufletească s'a îndepărtat, el cel din urmă dela mormântul elevului său.

Băiat bun și așezat, iubit și iubitor de oameni a fost răposatul, fie ca ingerii Domnului să-l întâmpine în drumul său spre cer cu aceeași blâneețe și iubire, cu care a întâmpinat el în viață pe părinții, pe superiorii, pe prietini și pe colegii săi. Și acum voi părinți vă mângâiați, că ați dat Domnului un suflet curat și fără prihană, iar tu iubitul nostru Sever pleacă liniștit, căci cu brațele deschise te așteaptă Tatăl din cer, ca să-ți dea locul fericirii celei de veci.

CRONICA.

Mulțumite publice! Poporeana Eva Malița din iubire creștinească, a donat pe seama bisericeții un „Discu stea din bronz aurit“ în preț de 21 coroane. Ursad, la 1/14 maiu 1916. Georgiu Cherecheșiu preot adm.

— Văduva Eva Jaghin din iubirea față de biserică, a donat un „Potir“ din sticlă frumos aurit și una copie din bronz aurit în preț de 15 coroane. Primească susnumitele poporene în numele comunelor bisericești, mulțumitele noastre. Petigd, 1916 maiu 1/14. Georgiu Cherecheșiu preot.

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala confesională din **Bârșa**, se publică concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt:

1. Bani gata dela comuna bisericească 1000 cor., iar competențele dela aceasta sumă în sus sunt asigurate ca întregire de salar prin rezoluțiunea ministerială Nr. 70025/1915.

2. Cvarțir corespunzător în edificiul școalei cu supraedificate și jumătate intravilan pentru grădină.

3. Spese de conferință 20 cor.

4. Scripturistica inv. 10 cor.

5. Dela înmormântări, la cari va fi poftit 2 cor.

De încălzirea și curățirea internă a locuinței se va îngriji învățătorul, iar de curățirea externă a locuinței, a salei de învățământ și de încălzirea salei comuna bisericească.

Alesul învățător este îndatorat să conducă strana, să instrueze elevii în cântările bisericești, să-i conducă și supravegheze în s. biserică regulat în fiecare duminică și sârbătoare fără alta remunerațiune.

Reflecții sunt poftiți să-și înainteze recursurile adresate comitetului par. din Bârșa în termenul concursual Preaonoratului Oficiu pbbiteral din Buteni și ajustate cu următoarele documente: 1. Extras de botez. 2. Diploma de învățător. 3. Atestat de apartinență. 4. Atestat de serviciu, având să se prezinte sub durată concursului în vre-o duminică ori sârbătoare în s. biserică din loc spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Din ședința com. par. din Bârșa, ținută la 20 martie (2 aprilie) 1916.

Miron Gucu
paroh, preș. com. par.

Eugen Halic
not. com. par.

In conțelegere cu: *F. Roxin* pbbiter, insp. școlar.

—□—

1—3

Pe baza ordinului Venerabilului Consistor gr.-or. rom. din Oradea-mare de sub Nr. 2810 șc. 1915 se publică concurs pentru îndeplinirea vacantului post de învățător-cantor din **V.-Săliște** (Vaskóhszeleste) tractul Vașcăului, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt:

1. În bani gata 380 coroane. 2. 8 cubule de bucate à 12 cor. 96 coroane. 3. Pentru lemne 75 coroane. 4. Pentru 80 porții de fân 32 coroane. 5. Venite cantonale 40 coroane. 6. Locuință și grădină. 7. Pentru conferință când va participa 20 cor. 8. Întregirea dela stat staverită sub Nr. 79870/1910.

Curățitul și încălzitul salei de învățământ cade în sarcina comunei bisericești.

Alesul fără altă remunerațiune va fi îndatorat a instrui elevii școalei de repetiție, a se îngriji de cantorat în biserică și în parohie pe lângă stolele îndatinate, a instrui elevii în cântările bisericești, precum și să-i conducă și supravegheze în sf. biserică în duminici și sârbători.

Comuna bisericească are sală corespunzătoare și provăzută cu toate recvizitele pretinse de legea școlară.

Doritorii de a ocupa aceasta stațiune să-și înainteze recursul în termenul concursual P. On. Oficiu protopresbiteral al tractului Vașcău în Cusuiș (Köszvényes) adresate comitetului parohial din V. Seliște — cu do-

cumentele recerute — având a se prezenta în vr'o duminică ori sârbătoare în sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat în ședința comitetului parohial din V. Seliște ținută la 3/16 aprilie 1916.

Pentru comitatul parohial

Ilie Bursășiu
prezident.

In conțelegere cu: *Vasilie Nicorutia* vicar ppsc.

—□—

2—3

Prin aceasta pe baza ord. V. Consistor din Oradea-mare Nr. 242 B. 1916 se publică concurs, cu termen de **30 de zile** în „Biserica și Școala“, pentru îndeplinirea parohiei de cl. III-a **Șerghiș**, ppresbiteratul Peșteșului, pe lângă următoarele emolumente:

1. Pământ parohial, arător și fanaț și izlaz, o sesiune constătătoare din 32 iug. catastrale.

2. Câte-o măsură de cereale (cucuruz sfârmat) dela fiecare Nr. de casă, sau prețul ei curent.

3. Câte-o zi de lucru cu mâna.

4. Stolele îndatinate în comună; întregirea dela stat.

5. De locuință se va îngriji alesul.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt poftiți a-și înainta cererile de concurs adresate comitetului parohial din Șerghiș, Preaonoratului Oficiu ppsc ort. român în M.-Telegd, având dânșii cu prealabila cunoștințare a protopresbiterului tractual, să se prezenteze în sfta biserică din Șerghiș, spre a-și dovedi aptitudinile în cântare, tipic și oratorie.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: *Alexandru Munteanu* protopresbiter ort român.

—□—

3—3

Prin moartea eroică a învățătorului Moise Mariș pe câmpul de luptă, devenind vacantă stațiunea învățătorescă dela școala a III-a din comuna **Socodor** (Székudvar), prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinire cu termen de **30 zile** de recurgere dela prima publicare. Emolumentele sunt: 1. În bani gata 800 cor. din cult și 400 cor. ca cantorat, din cassa bisericeii. 2. Locuință cu grădină de legume. 3. Pentru conferință 23 cor. 32 fil. 4. Pentru scripturistica 10 cor. 5. Câte 2 cor. dela înmormântări, unde va participa, iar dela parastase 1 cor. 6. Famulația 50 cor. 7. Pentru încălzitul salei de învățământ 8 m³ de lemne. 8. Pentru curățitul cvartirului inv. 12 cor.

Recursele ajustate conform prescrișelor Stat. Org. și Reg școlar, cu atestatele despre serviciul prestat, de apartinență, estras de botez, despre pregătirea anterioară și diplomă de învățător — adresate comitetului par din Socodor să se subștearnă în termenul fixat P. O. D. Dr. Dim. Barbu protopop insp. de școale în Chișineu (Kisjenő).

Reflecții au a se prezenta în cutareva duminică ori sârbătoare spre a-și arăta desteritatea în celea rituale. Se notifică, că conducătorii de cor vor avea preferință.

Socodor, la 17/30 aprilie 1916.

Aurel D. Papp
preș. com. par.

Ioan Crișan
not. com. par.

In conțelegere cu: *Dr. Dimitrie Barbu* protopop, insp. de școale.

—□—

3—3